

*Думич Х. М.,
аспірант кафедри історії держави,
права та політико-правових учень юридичного факультету
Львівського національного університету імені Івана Франка*

ПЕРШІ КОДИФІКАЦІЙНІ АКТИ В ГАЛУЗІ АВСТРІЙСЬКОГО ЦИВІЛЬНО-ПРОЦЕСУАЛЬНОГО ПРАВА ТА ЇХ ЗАСТОСУВАННЯ В ГАЛИЧИНІ

Анотація. Статтю присвячено аналізу кодифікаційних актів у галузі австрійського цивільно-процесуального права в Галичині та застосування їх норм на її території.

Ключові слова: кодифікація, цивільно-процесуальні відносини, цивільний процесуальний кодекс, українські землі, Австрія та Австро-Угорщина, судовий розгляд, загальний судовий порядок 1781 р., принципи цивільного процесу.

Постановка проблеми. Серед багатьох історико-правових явищ сьогодні велике значення має дослідження історії цивільного процесуального права України. Особливу увагу привертає вивчення становлення та розвитку цивільно-процесуального законодавства в Галичині в складі Австрії та Австро-Угорщини, аналіз цивільно-процесуальних норм, судових рішень, які вплинули на подальший розвиток цивільно-процесуальних правовідносин українських земель у складі Австрії та Австро-Угорщини. Важливим є вивчення історико-правового досвіду для подальшого розвитку цивільно-процесуального законодавства в сучасних умовах. Питання формування, розвитку цивільно-процесуального законодавства в Галичині в складі Австрійської імперії та Австро-Угорської монархії були предметом наукового інтересу багатьох таких польських, українських та російських вчених, як І. Бойко, В. Вергановський, В. Годлевський, А. Дольницький, О. Кондратюк, Ф. Ксавері, В. Кульчицький, К. Левицький, М. Никифорак, Н. Панич, Б. Тищик, Н. Тур та ін.

Метою статті є з'ясування причин укладення австрійського цивільного процесуального кодексу 1895 р.; аналіз нормативно-правових актів, які слугували передумовою кодифікаційних робіт; визначення порядку здійснення цивільного судочинства.

Виклад основного матеріалу. До кінця XVIII ст. в монархії Габсбургів було забезпечено певну єдність правових норм у судовому процесі. Проте існували й певні особливості в окремих австрійських провінціях, а іноді й суперечності між правом сусідніх земель. Особливо на цьому тлі різнилася Галичина, де міцні позиції протягом певного часу займало польське право й судова процедура зокрема. Спроби партикулярного врегулювання такої невідповідності були здійснені імператором Йосифом II, який не тільки пришвидшив кодифікацію цивільного права, а й запланував створити «єдину форму перебігу процесу» [1, с. 719]. Результатом цих робіт став Загальний судовий порядок (нім. *Allgemeine Gerichtsordnung*; польськ. *Powszechna Ordynacja Sądowa*), затверджений імператором 1 травня 1781 р., за яким австрійське цивільно-процесуальне право стало правом закону [1, с. 719].

Загальний судовий порядок набув чинності з 1 січня 1782 р. і протягом 1783–1784 рр. застосовувався на практиці в різних частинах Австрійської імперії. Загальний судовий порядок у

Східній Галичині було впроваджено в 1784 р. одночасно з реформуванням судочинства в краї загалом [2, с. 56–57]. Одним із пояснень такої часової розбіжності історики права називають відсутність належної кількості правників у Галичині [3, с. 173]. Саме задля підготовки кваліфікованих юристів, зокрема майбутніх суддів, Йосиф II своїм патентом від 21 жовтня 1784 р. відновив Львівський університет у складі чотирьох факультетів: філософського, теологічного, медичного та юридичного.

Основу Загального судового порядку 1781 р. склали пропозиції народженого в Швейцарії юриста Й. фон Фрудево (*Froidevaux*) – прихильника рецепції римського права. Документ складався з 34-х статей і базувався на нових принципах цивільного процесу, включаючи положення про виконання судових рішень і відокремлення цивільного процесу від кримінального. Декларувалася рівність сторін у судовому процесі. Зменшення формалізму пришвидшувало процесуальний розгляд, а відтак сам судовий процес ставав ефективнішим. Загальний судовий порядок передбачав триступеневий розгляд справи з двома наступними стадіями апеляції. Інша важлива зміна полягала у впровадженні можливостей (фактично надання права) для сторони захисту, висувалися додаткові умови для того, щоб обійняти посаду судді [4, с. 73–76].

У перші роки встановлення австрійської влади в Галичині суперечки сільського населення розглядали домініальні суди, магістратські – міського населення, а шляхти й інших привілейованих верств населення – шляхетський суд (*Landrecht*) [5, с. 370]. Він складався із чиновників, яких призначав особисто імператор (усього 6–15 суддів, а також протоколісти, реєстратори, канцеляристи, секретарі, судові виконавці). Шляхетський суд розглядав, зокрема, фіскальні питання, а також справи організацій, які користувалися певними привілеями. Як вищу інстанцію для Галичини й Буковини в 1784 р. створено Апеляційний суд, який розглядав апеляції на рішення та вирок шляхетських і кримінальних судів. Компетенцію духовних судів було дещо обмежено [6, с. 73].

У Східній Галичині, яка була переважно селянським краєм, часто виникали суперечки між підданими та їхніми панами-землевласниками. Зважаючи на це, було видано імператорські патенти від 1 вересня 1781 р. про врегулювання спорів між селянами й землевласниками [7, с. 58–64] та від 24 червня 1784 р. про безплатність судочинства. У 1784 р. відбулося скасування патримоніального судочинства землевласників щодо селян і впровадження посад фахових суддів на селі – юстиціаріїв, які отримали право займатися вирішенням справ селян [8, с. 4]. Вони заміщали помісних власників і були їх уповноваженими. Висновки про кваліфікаційну придатність юстиціаріїв давали суди й окружні управи. Землевласник наглядав за діяльністю юстиціарія, проте не мав права втручатися в його судові справи, тобто давати вказівки щодо способу ведення справ, правових

обставин, судових рішень. Якщо проти дій і рішень мандаторів виступали обидві сторони, то домінії не мали жодних повноважень. Такі спірні справи передавалися або до крайового суду, або до шляхетського суду. Згідно з положеннями імператорського патенту від 17 серпня 1786 р. селянам надавалося право скаржитися на порушення своїх прав [9, с. 188–190].

Загальний судовий порядок 1781 р. у частині судової юрисдикції передбачав можливість судового розгляду всіх питань без різниці щодо їхньої сутності, щоправда різними судами (§ 1). Визнавалося, що спори між панами (дідичами) і їхніми підданими, які згідно з патентом від 1 вересня 1781 р. не належали до адміністративної юрисдикції, повинні були розглядатися в судах Королівства Галичини й Володимирії (§ 3). Якщо спір торкався торговельних і векселевих питань, то він підлягав розглядові в спеціалізованих судах Галичини (§ 4). Коли справа стосувалася ленних земель, вона не відносилася до юрисдикції загальних судів, а належала до компетенції домініальних судів (*Domini directi*; § 5). Питання нерухомого майна підлягали розгляду тих судів, до юрисдикції яких належало це майно (*Jus reale*; § 8). До тієї ж самої юрисдикції, що й чоловік, мала належати його дружина, а також їхні малолітні діти, які не мали власного господарства (*proprium focum*; § 9–10). Однак слуги не могли підпадати під ту ж саму юрисдикцію, що його господар (§ 12) [5, с. 73].

Від судді вимагалось не розглядати тих справ, які не підлягали його юрисдикції (§ 13). Якщо суддя розпочав розгляд справи, то він повинен був допровадити її до завершення. У земельних питаннях, зокрема під час визнання права власності, вимагалось, щоб усі етапи справи – інвентаризація, пренотація (попередній запис про власність до ґрунтової книги) тощо – розглядав один і той самий суд (§ 19). Від судді вимагалось здійснювати судочинство не в інтересах котроїсь зі сторін, а в інтересах права й справедливості (§ 18; *nobilis Officii judicis*). Суддя не мав права перекласти покладених на нього обов'язків перекласти на когось іншого (§ 20) [10, с. 74–75]. Засади писемності, законного доказу й відсутність публічності, як видається, були покликані запобігти суддівській сваволі. Зокрема, Загальний судовий порядок 1781 р. зобов'язував суддю дотримуватися точного застосування закону та забороняв йому відхилитися від букви закону через загрозу неправильного його тлумачення [11, с. 573].

Юрисдикції загальних судів у Королівстві Галичини й Володимирії підлягали суперечки між панами та їхніми підданими, окремими шляхтичами, фундаціями, кляшторами, капітулами, посесорами шляхетських земельних угідь, підданими Османської імперії (§ 23). Усі інші справи підлягали юрисдикції інших судів – духовних, військових, торговельних тощо. Законодавець зобов'язував чітко дотримуватися юрисдикції місцевих судів, заборонивши передавати справу з одного в інший домініальний суд (§ 26). Апеляції на рішення судів у Галичині можна було подавати лише до Апеляційного суду у Львові (§ 29), а прохання про ревізію апеляційного рішення – до Найвищого трибуналу у Відні (§ 30) [5, с. 76].

Загалом суть Загального судового порядку 1781 р. базувалася на таких засадах: 1) доступності; 2) письмової подачі матеріалів; 3) вільного подання доказів; 4) виконавчого провадження процедури ліcitaції (аукціону) рухомого й нерухомого майна; 5) можливості апеляції до суду другої інстанції. Допускалася апеляція до Апеляційного суду у Львові, після чого існувало право звертатися до Вищої Ради Справедливості у Відні, проте тільки за умови, що вироки двох перших інстанцій

відрізнялися [4, с. 140]. Апеляція в австрійському цивільному процесі відповідала засаді писемності, даючи суду вищої інстанції перевірити рішення суду першої інстанції на підставі її актів. Відтак в апеляційному суді відбувалося вивчення того самого процесуального матеріалу, що й у нижчому суді [12, с. 1].

Найбільшими недоліками австрійського цивільного процесу, на нашу думку, були відсутність прозорості й безпосередності, а також формалізм. Проте навіть за умови врахування численних формальностей поза увагою залишилася низка важливих моментів, про що свідчать періодичні доповнення Загального судового порядку вже в перші роки його чинності. Наприклад, окремим циркуляром від 16 червня 1785 р. було подано роз'яснення окремих його положень [13, с. 106], а 27 квітня 1786 р. врегульовано питання судових витрат [14, с. 54–55].

Судова процедура 1781 р. полягала в обміні листами сторонами процесу за посередництвом суду, який на цій підставі оголошував вирок. Позивач вносив до суду скаргу, а відповідач – заперечення (*ekscerpca*), на яку позивач мав право прислати репліку й отримати відповідь. Після цього суд оголошував про складання процесуальних актів, що відбувалося в термінах, визначених судом. На підставі процесуальних актів суд оголошував вирок (не публічно), не подаючи мотивів свого рішення, що він, однак, міг зробити після прохання однієї зі сторін. Доказовою базою могли виступати: 1) зізнання; 2) легальні документи; 3) покази свідків; 4) думки експертів; 5) присяга (використовували як вид доказу аж до 27 квітня 1873 р. [15, с. 3–4]).

Отже, процедура письмової подачі матеріалів виглядала таким чином:

1) позовну заяву вносили до протоколу подання (*Protocollum exhibitorum, Einreichungsprotokoll*), на який обов'язково вписували порядковий номер, дату прийняття, ім'я судового службовця, який прийняв подання;

2) голова суду двічі на день переглядав наявні протоколи подання й визначав суддів для конкретних справ, про що робив відповідні записи;

3) судовий службовець (референт) готував проект рішення про засідання суду (у простих випадках мав право оголосити таке рішення в усній формі);

4) у випадку призначення судді референт зобов'язувався його повідомити про дату й суть справи;

5) на судовому засіданні представлялися докази, а їх обговорення й кінцеве рішення вписувалися до протоколу. Згідно з австрійським Загальним судовим порядком 1781 р. вся змагальність зводилася до послідовного представлення й долучення до справи паперів, які розглядалися під час процесу [16, с. 43];

6) секретар або референт суду готував проект відповіді – «експедицію» (*ekspedycje*), яку своїми підписами затверджували відповідальний референт і голова суду. Цю інформацію через експедитора (*expediatur*) або возного доставляли сторонам процесу (цю процедуру детально розписував універсал генерал-губернатора Королівства Галичини і Володимирії графа Йозефа Брігідо від 12 жовтня 1781 р.) [17, с. 101–102];

7) возний приймав проект рішення та вказував дату його отримання, а також оцінював вартість доставки листів;

8) у канцелярії складали остаточний варіант рішення, який підлягав підпису;

9) оригінал рішення відсилали, а копію скеровували до реєстратури [16, с. 43–44].

У реєстратурі документи групували у фасцикули (папки, групи) відповідно до проблематики: *normalia, circularia et patentalia* – нормативні акти; *officiosa* – президіальні й

адміністративні справи суду; *successionalia* – спадкові справи; *pupillaria* або *curatelaria* – опікунські справи; *credaria* – конкурсні справи; *consistorialia* – справи, що стосувалися розлучень; *urbarialia* – індемнізаційні справи. Кожна з таких груп мала додатковий перелік (індекс) прізвищ, а загалом всі справи нотувалися до спеціальної книги, яка містила інформацію про її номер, дату відкриття справи, її суть і належність до конкретної групи в реєстратурі. Фасцикул позначався символом справи (цифра чи літера), крайніми датами справи (початок і кінець) [10, с. 44].

За нетривалий час правління в монархії Габсбургів Леопольда II (1790–1792 рр.) намітився відхід від правових принципів, впроваджуваних його попередниками. Утім до згорання кодифікаційної роботи не дійшло, хоч у 1790 р. було розпущено стару комісійну комісію, яка займалася упорядкуванням законодавства. Натомість створено нову придворну комісію, на яку покладалося завдання переглянути попередні положення цивільного законодавства [18, с. 21]. 7 липня 1790 р. був виданий патент Леопольда II про порядок оскарження судових рішень, а поміщики знову отримали право розглядати дрібні справи підданих (до 20 флоринів). До компетенції домініального уряду віднесено цивільні справи, а також питання, що стосувалися невідомої нерухомості.

За імператорства Франца I (1792–1835 рр.) було не тільки завершено роботу над новим цивільним кодексом, який ухвалили в 1811 р., а й змістовно реформовано цивільний процес. у 1797 р. у Західній Галичині з метою апробації впроваджено «Західногалицьку книгу законів», або «Загальний судовий порядок для Західної Галичини» (нім. *Allgemeine Gerichtsordnung für Westgalizien*; пол. *Powszechna Ustawa Sądowa dla Galicji Zachodniej*). Зауважимо, що положення цього документа трактувалися як експериментальні, а Галичина виступала місцем апробації нового законодавства. З 1807 р. його положення поширилися на Східну Галичину (публікований латинською, німецькою й польською мовами; п. 3) [19, с. 14]. Цікаво відзначити, що під час друку кодексу німецькою й польською мовами було допущено технічну помилку – після § 442 відразу йшов § 445. Зважаючи на це, спеціальним едиктом від 13 липня 1807 р. Цісарсько-Королівський апеляційний трибунал під керівництвом графа С. Гржебського рекомендував у тій частині використовувати параграфи з латиномовного тексту [20, с. 117].

В імператорському патенті Франца I від 15 січня 1807 р. зазначено: «Задля впорядкування й уніфікації судочинства та правової процедури в судових інстанціях цієї провінції постановляємо судовий порядок Західної Галичини 1797 р. із чинними нині поправками поширити й на давню частину Галичини (Східну Галичину – *X. D.*) і Буковину, які підлягають одному Львівському трибуналу. Наказуємо: 1) з 1 травня 1807 р. кожен, хто шукав справедливості в судах давньої частини Галичини та Буковини або хто в них судить чи виконує судові рішення, зобов'язується дотримуватися судового порядку Західної Галичини 1797 р.; усі правові норми старого судового порядку, котрі суперечать нинішньому праву, оголошуються скасованими; 2) у справах, які почали розглядати в судах за старою процедурою до 1 травня 1807 р., але стосовно яких ще не винесене рішення, не подана апеляція чи прохання про ревізію, повинні розглядатися згідно нового судового порядку. Подібним чином новий судовий порядок стосується арештів і реституції майна» [19, с. 14].

Загальний судовий порядок для Галичини 1797 р. складався з 43-х розділів, які містили 617 статей, що регулювали всі стадії цивільного процесу: від позовної заяви до виконання судово-

го рішення. Загалом хочемо відзначити, що судовий процес за вищезгаданим кодексом відбувався дуже повільно й характеризувався бюрократичною тяганиною. Крім того, судовий процес характеризувався дорожнечю, тому виявився фактично недоступним для простого населення. Навіть тодішні юристи визнавали, що «встановлення істини стало тяжкою і коштовною справою, а правосуддя – повільним і непевним» [21, с. 148]. Із цього поставало, що за таким цивільним процесуальним законом суд не міг виконати своє завдання щодо захисту порушених прав громадян [22, с. 18].

На думку польського дослідника Р. Лишека, Загальний судовий порядок 1781 р., як і Загальний судовий порядок для Галичини 1797 р., не спростив, а в багатьох питаннях ускладнив розгляд цивільних справ [23, с. 235]. Однак потрібно розуміти, що ця критика виходить із нинішнього розуміння цивільно-процесуальних правовідносин і за таким принципом можна критикувати, наприклад, і Цивільно-процесуальний кодекс Німеччини за його не менший формалізм і доктринерство. Тож, вважаємо, що оцінювати ефективність австрійського цивільного процесу можна лише кризь призму стану юриспруденції та правової думки XIX ст.

Загальний судовий порядок для Галичини 1797 р. опирався на йосифінський Загальний судовий порядок, однак був докладнішим і об'ємнішим. Помітний вплив на кодекс справив німецький відповідник, утім у ньому були також відображені постулати природного права й політики освіченого абсолютизму [3, с. 24]. Загальний судовий порядок для Галичини 1797 р. містив виклад загальної судової процедури, торкаючись питань гірництва, банкрутства, векселів. Принципи цієї політики, зокрема, відобразилися в заохочуванні «полюбовного» вирішення суперечок. Наприклад, 16 грудня 1808 р. губернатор Королівства Галичини й Володимирії граф Крістіан Вурмзер видав циркуляр, яким рекомендував погоджувати суперечки між панамі й підданими винятково «добрим способом» [24, с. 198–199].

Кодекс 1797 р. не охоплював усіх цивільно-процесуальних питань, про що свідчать постійні доповнення й роз'яснення його положень. Так, наприклад, спеціальне розпорядження від 7 серпня 1807 р. Апеляційного трибуналу у Львові за підписом його голови М. Урбанського регламентувало процедуру подання звернень до імператора й Надвірної канцелярії [25, с. 141], а циркуляр від 14 жовтня 1808 р. розмежував юрисдикцію між цивільним і військовим духовенством [26, с. 151–155]. 9 грудня 1808 р. Надвірна канцелярія видала циркуляр, яким встановлювався єдиний спосіб оголошення судових рішень. У документі, зокрема, йшлося, що метою його оприлюднення стало намагання уніфікувати спосіб оголошення судових едиктів у шляхетських судах. Положення універсалу, додатково розтлумачені Апеляційним судом у Львові 9 січня 1809 р., зобов'язували шляхетські суди під час оголошення рішень про ліcitaцію виконувати приписи галицького Загального судового порядку 1797 р. [27, с. 10].

Як випливає з архівних документів, найбільш затребуваною в першій половині XIX ст. залишалася реформа судочинства в сільській місцевості, про що свідчать численні звернення до Апеляційного суду як вищої судової інстанції в Галичині [28, с. 13–14]. Надвірним декретом від 23 серпня 1819 р. було регламентовано процес у справах про сімейні суперечки, який діяв аж до ухвалення нового австрійського цивільно-процесуального кодексу [29, с. 107]. У 1825 р. був розроблений проект нового цивільно-процесуального кодексу для всіх частин імперії, проте він не був затверджений. Попри це його окремі

частини впроваджувалися в життя як самостійні закони. Зокрема, декретом від 24 жовтня 1845 р. запроваджено в дію положення про «нормальний» і «скорочений» процес. Повноцінним вважався судовий процес, у якому спірне правове відношення розглядалося в повному обсязі із застосуванням усіх процесуальних формальностей. Скорочений судовий розглядався як неповний через розірвання змісту або формальностей, у результаті чого загалом прискорювалось судочинство [1, с. 719]. Крім цього, у 1849 р. було впроваджено в дію адвокатську ординацію; 1852 р. – закон про компетенцію судів; 1854 р. – закон про судочинство в безспірних справах [30, с. 263].

Висновки. Починаючи з 1784 р., перебіг судових процесів у цивільних справах у Галичині регулювався Загальним судовим порядком 1781 р., який базувався на засадах доступності, писемності, вільному поданні доказів, можливості в разі незгоди подання апеляції до суду другої інстанції. Як експеримент у 1797 р. у Західній Галичині було впроваджено новий Загальний судовий порядок, поширений з 1807 р. і на східногалицькі землі. Його основними засадами стали змагальність, правова теорія доказів, диспозитивність, поєднання писемності й усності (дріб'язкові питання розглядалися юстиціарієм), формалізм. Відтак в Австрійській імперії протягом більше сотні років діяв Загальний судовий порядок 1781 р., доповнений чималою кількістю окремих законів і розпоряджень.

Література:

1. Бойко І. Історія правового регулювання цивільних, кримінальних та процесуальних відносин в Україні (IX – XX ст.): [навчальний посібник] / І. Бойко. – Львів : Видавн. Центр ЛНУ імені Івана Франка, 2014. – 904 с.
2. Informacya. Nowy Codex judicialis w niektórych sprawach ante annum 1784 ma bydz zażywany, 1 marca 1784 // *Continuatio edictorum et mandatorum universalium a die 1 Januari ad ultimam Decembris anno 1784 emanatorum.* – Leopoli : Typis Viduae Josephae Piller, 1784. – S. 56–57.
3. Plaza S. Historia prawa w Polsce. Zarys wykładu. Część II. Polska pod zaborami / S. Plaza. – Kraków : Wydawnictwo «Księgarnia Akademicka», 1993. – 208 s.
4. Uniwersał. Do iakiey Jurisdycy Sprawy należeć mają, 9 kwietnia 1784 // *Continuatio edictorum et mandatorum universalium a die 1 Januari ad ultimam Decembris anno 1784 emanatorum.* – Leopoli : Typis Viduae Josephae Piller, 1784. – S. 73–76.
5. Balzer O. Historia ustroju Austrii w zarysie / O. Balzer. – Lwów : Nakładem K.S. Jakubowskiego, 1908. – 512 s.
6. Учреждения Западной Украины до воссоединения ее в едином Украинском Советском Социалистическом Государстве. Справочник. – Львов : Издательство Львовского государственного университета, 1955. – 180 с.
7. Uniwersał. Zażalenia i spory poddanych naprzeciw ich zwierzchności (jak takie poszukiwac maja) obwieszczający, 1 wresnia 1781 // *Continuatio edictorum, mandatorum et universalium Regnis Galiciae et Lodomeriae. A die 1 januarii ad ultimam decembris anno 1781 emanatorum.* – Leopoli : Typis Viduae Josephae Piller, 1781. – S. 58–64.
8. Uniwersał. Zwierzchności w uciemżeniu poddanych za officialistów swoich odpowiedziec maja, 5 stycznia 1784 // *Continuatio edictorum et mandatorum universalium a die 1 Januari ad ultimam Decembris anno 1784 emanatorum.* – Leopoli : Typis Viduae Josephae Piller, 1784. – S. 4.
9. Uniwersał. Przepis sądowych tax, 27 kwietnia 1786 // *Continuatio edictorum et mandatorum universalium a die 1 Januari ad ultimam Decembris anno 1786 emanatorum.* – Leopoli : Typis Viduae Josephae Piller, 1786. – S. 188–190.
10. Uniwersał. Przepis sądowych tax, 27 kwietnia 1786 // *Continuatio edictorum et mandatorum universalium a die 1 Januari ad ultimam Decembris anno 1786 emanatorum.* – Leopoli : Typis Viduae Josephae Piller, 1786. – S. 74–75.
11. Die Habsburger Monarchie 1848–1918. – Wien : Verlag der Österreichischen Akademie der Wissenschaften, 1975. – Bd. II. – XVIII. – 791 s.
12. Левицький К. Про новості в поступованю відкличнім / К. Левицький // Часопись правнича. Розвідки правничі секції історично-філософичної Наукового товариства імені Шевченка. – Львів, 1899. – Рочник IX. – С. 1–13.
13. Cyrkularz. Objasnienie paragrafu 259 ściągającego się na powszechny porządek sądow, 16 czerwca 1785 // *Continuatio edictorum et mandatorum universalium a die 1 Januari ad ultimam Decembris anno 1785 emanatorum.* – Leopoli : Typis Viduae Josephae Piller, 1785. – S. 106.
14. Uniwersał. Powszechny przepis sądy na wszystkie sądowy instancje, i uregulowany Magistraty, 23 lutego 1786 // *Continuatio edictorum et mandatorum universalium a die 1 Januari ad ultimam Decembris anno 1786 emanatorum.* – Leopoli : Typis Viduae Josephae Piller, 1786. – S. 54–55.
15. Balasits A. O dowodzie z wysłuchania stron jako świadków / A. Balasits // *Prawnik.* – Lwów, 1874. – Rok V. – 7 stycznia. – S. 3–4.
16. Górak A. Kancelaria organów w Galicji. Wybór źródeł / A. Górak, K. Latawiec. – Lublin : Wydawn. Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, 2012. – 238 s.
17. Uniwersał. Ażeby Woźni z prawa i dawnego zwyczaju, do Komunikowania Pism Sądowych również i napotym używani byli, ogłaszający, 12 Października 1781 // *Continuatio edictorum, mandatorum et universalium Regnis Galiciae et Lodomeriae. A die 1 januarii ad ultimam decembris anno 1781 emanatorum.* – Leopoli : Typis Viduae Josephae Piller, 1781. – S. 101–102.
18. Till E. Wykład nauk ogólnych prawa prywatnego austriackiego / E. Till. – Lwów : Nakładem Księgarni Seyfartha i Czajkowskiego, 1892. – 504 s.
19. Patent Mocą którego porządek sądowy Zachodniej Galicji także w Galicji Wschodniej wprowadza, 15 stycznia 1807 // *Continuatio edictorum et mandatorum universalium in Regnis Galiciae et Lodomeriae. A die 1 Januari ad ultimam Decembris 1807 emanatorum.* – Leopoli : Typis Viduae Josephae Piller, 1807. – S. 14.
20. Edikt z Rady Cesarsko Królewskiej wschodniej Galicji Apellacyi Trybunału, 13 Lipca 1807 // *Continuatio edictorum et mandatorum universalium in Regnis Galiciae et Lodomeriae. A die 1 Januari ad ultimam Decembris 1807 emanatorum.* – Leopoli : Typis Viduae Josephae Piller, 1807. – S. 117.
21. Історія держави і права України / В. Кульчицький, М. Настюк, Б. Тищик. – Львів : Світ, 1996. – 296 с.
22. Думич Х. Австрійський цивільний процесуальний кодекс 1895 року: причини укладення, структура і зміст / Х. Думич // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право». – 2015. – Вип. 32. – Т. 1. – С. 16–20.
23. Łyszczek R. Wpływ regulacji prawnych państw zaborecznych dotyczących organow egzekucyj sądowej na zunifikowane ustawodawstwo polskie w okresie II Rzeczypospolitej – wybrane zagadnienia / R. Łyszczek // *Krakowskie studia z historii państwa i prawa / Pod redakcją W. Uruszczaka i D. Malec.* – Kraków : W-wo Uniwersytetu Jagiellońskiego, 2008. – T. 2. – S. 233–251.
24. Cyrkularz. Którym na zwierzchności gruntowe wkłada się powinność spory poddanych dobrym sposobem ugodzić starać się, 16 grudnia 1808 // *Continuatio edictorum et mandatorum universalium a die 1 Januari ad ultimam Decembris anno 1808 emanatorum.* – Leopoli : Typis Viduae Josephae Piller, 1808. – S. 198–199.
25. Jak napisy do Dworu albo do najwyższej nadwornej instancji sądowej sziać mają, 7 sierpnia 1807 // *Continuatio edictorum et mandatorum universalium in Regnis Galiciae et Lodomeriae. A die 1 Januari ad ultimam Decembris 1807 emanatorum.* – Leopoli : Typis Viduae Josephae Piller, 1807. – S. 141.
26. Cyrkularz. Oznaczący jurysdykcja między cywilnym i militarnym duchowieństwem, 10 października 1808 // *Continuatio edictorum et mandatorum universalium a die 1 Januari ad ultimam Decembris anno 1808 emanatorum.* – Leopoli : Typis Viduae Josephae Piller, 1808. – S. 151–155.
27. Cyrkularz. Względem ustanowienia jednostajnego sposobu w ogłoszeniu sądowych edyktów, 9 stycznia 1809 // *Continuatio edictorum et mandatorum universalium a die 1 Januari ad ultimam Decembris anno 1809 emanatorum.* – Leopoli : Typis Viduae Josephae Piller, 1809. – S. 10.
28. ЦДА України у м. Львові, ф. 146, оп. 7, спр. 2827 (Лист Апеляційному суду про необхідність вжиття заходів із впорядкування судового діловодства у сільській місцевості, 1846–1848 pp.). – 29 арк.

29. Левицький К. Про новий процес цивільний в Австрії. Студія критична / К. Левицький // Часопись правнича. Розвідки правничі секції історично-філософичної Наукового товариства імені Шевченка. – Львів, 1896. – Рочникъ VI. – С. 105–179.
30. Історія держави і права України: підручник / [В.Д. Гончаренко, В.М. Єрмолаєв, В.О. Рум'янцев та ін.] ; за ред. В.Д. Гончаренка. – Х. : Право, 2013. – 704 с.

Думич Х. М. Первые кодификационные акты в области австрийского гражданско-процессуального права и их применение в Галичине

Аннотация. Стаття посвящена анализу кодификационных актов в области австрийского гражданско-процессуального права в Галичине и применение норм на ее территории.

Ключевые слова: кодификация, гражданско-процессуальные отношения, гражданский процессуальный кодекс, украинские земли, Австрия и Австро-Венгрия, судебное разбирательство, общий судебный порядок 1781 г., принципы гражданского процесса.

Dumych K. The first codification acts in the field of Austrian civil procedure law and their application in Galicia

Summary. This article analyzes codification acts in the field of Austrian civil procedure law in Galicia and the use of standards in its territory.

Key words: codification, civil procedural relations Civil Procedure Code, the Ukrainian lands, Austria and Austria-Hungary, trial, overall judicial procedure in 1781, principles of civil procedure.